

Projev senátorky EVY SYKOVÉ

Vážený pane předsedo, vážení hosté, vážené členky a členové Akademického sněmu, kolegyně a kolegové,

zdravím vás jménem Senátu Parlamentu ČR a jménem Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice. Ráda bych stručně informovala o aktuálním dění v oblasti vědní politiky, a to jak v Senátu samém, tak na úrovni vlády, do jejíž činnosti se zapojuji jako členka sboru poradců předsedy vlády.

Ačkoli je v Senátu z akademické sféry stále jen několik jednotlivců a přestože se při projednávání některých návrhů někdy zdá, že argumenty vědců hrají okrajovou roli, daří se v poslední době obracet pozornost k některým zásadním tématům. Snaha zvýšit povědomí politiků i veřejnosti o potřebách vědy a výzkumu v ČR byla konec konců jedním z důvodů, proč jsem do Senátu kandidovala; věda zůstává jednou z mých hlavních priorit.

Jako vědecká pracovnice a ředitelka Ústavu experimentální medicíny AV ČR citlivě vnímám diskusi vědecké veřejnosti o aktuálních problémech a rovněž její nespokojenost s některými jevy. Na politické scéně se snažím, aby byla přijata opatření, která vrátí vědcům chuť do práce, bude šetřit jejich čas pro tvořivou vědeckou práci a zajistí stabilitu financování a řízení české vědy.

Dovolu mi, abych se vyjádřila k některým akcím, jimž jsem měla čest předsedat nebo je moderovat a které se přímo týkají AV ČR a vysokých škol. Dne 28. března 2014 se konal kulatý stůl *Praha v kontextu vědní politiky*, u něhož představitelé Senátu, AV ČR a vysokých škol diskutovali se zástupci MŠMT, MMR a Magistrátu hl. m. Prahy o podpoře rozvoje výzkumu a vývoje v Praze. Je zřejmé, že se pražské vědecké a vzdělávací instituce potýkají s prohlubujícím se nedostatkem prostředků pro svou činnost. Jednou z významných příčin je faktická nedostupnost podpory z evropských fondů pro Prahu. Účastníci kulatého stolu shodně doporučili vládě ČR, aby jednala s Evropskou komisí o možnostech přesunu části prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů ve prospěch Prahy, a to v rámci tzv. pravidel flexibility. Aktéři se rovněž shodli, že bez ohledu na to, zda se to alespoň v malé míře podaří, je nutné navýšit prostředky pro pražské ústavy AV ČR a vysoké školy ze státního rozpočtu, protože nedostatek prostředků na výzkum a vývoj na území hlavního města Prahy oslabuje konkurenceschopnost celé ČR.

OBĚ FOTY: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Na semináři o problémech udržitelnosti nově vybudovaných výzkumných center se 15. dubna 2014 sešlo téměř sto zástupců vědecké obce a několik politiků i novinářů; na akci vystoupil i místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace Pavel Bělobrádek. Seminář doprovázela reprezentativní výstava 16 výzkumných center.

Prezentace vedoucích pracovníků 11 výzkumných center, která byla na konferenci představena, potvrdily, že jde o promyšlené projekty s kvalitním vedením. Nová výzkumná centra tak nepochybně budou sloužit k posílení konkurenceschopnosti ČR. Jejich představitelé jsou si vědomi závazků, které na sebe vzali, a snaží se vytvořit podmínky, aby jejich centra dosáhla soběstačnosti. Zajištění provozu center se ale bez veřejné podpory neobejde, a to nejspíše i po ukončení Národních programů udržitelnosti. Na jejich vybudování bylo v OP *Výzkum a vývoj pro inovace* přiděleno celkem 40,35 miliardy korun, z nichž 23 miliard již bylo proplaceno. Potřeba udržitelnosti bude ale nezbytně ovlivňovat rozdělování financí na českou vědu obecně. Je proto třeba se zamyslet, jak zajistit dostatek prostředků na provoz nově budovaných center a nezhoršit situaci existujících institucí.

Dále se zmíním o aktuálních problémech české vědy. Jako členka týmu poradců předsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace jsem připravila přehled problematických míst dosavadní politiky v oblasti vědy a připomínkovala Národní program reforem.

Pokud jde o hodnocení výsledků VaV, je podle mého názoru kvantitativně orientovaný systém hodnocení třeba vyvážit uplatněním promyšlené metody *peer review*.

Bez jejího využití nelze správně určit, kam by peníze měly směřovat ve větší míře, kam méně a kam vůbec. Mimo publikační aktivity je třeba klást důraz na vytvoření vlastní vědecké školy. Hodnocení výsledků bychom ale neměli věnovat větší pozornost než prorůstové vědecké politice. Výsledkem hodnocení musí být například konkrétní doporučení jednotlivým týmům, jak svoji vědeckou práci v příštím hodnotícím období směřovat a zlepšit. Je třeba zajistit dostatek prostředků pro rozvoj nové generace vědců a posun vědeckého „průměru“ směrem k excelenci.

V otázce institucionálního a účelového financování jsem přesvědčena, že jejich vzájemný poměr by měl být alespoň 60–65 : 35–40 ve prospěch institucionálního financování. Přehnaný důraz na účelové financování omezuje provádění organizačních a personálních změn, dlouhodobější koncepční práci institucí, znemožňuje okamžitou podporu nových a unikátních záměrů a brzdí osamostatnění mladých vědců.

Strategické řízení na celostátní úrovni bohužel stále není dostatečné a účinné. Existující dokumenty (*Národní politika VaV*, *Priority VaV*) jsou příliš obsáhlé a obecné. Objem výdajů na VaV sice pozvolna narůstá, ale jejich struktura není optimální. Pro ČR je typický zejména dlouhodobý pokles a nedostatečný podíl výdajů z podnikatelských zdrojů. Stávající prostředky na VaV bychom měli využívat lépe, financovat některé prioritní oblasti a postupně zvyšovat výdaje na VaV až do plánovaných 3 % HDP. Měli bychom lépe využívat prostředky ze strukturálních fondů EU a z komunitárních programů – *Horizont 2020*. Nezbytné je rovněž dokončit reorganizaci kompetencí jednotlivých tvůrců veřejné politiky v oblasti vědy, tj. místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace, RVVI a MŠMT.

Zasedání Akademického sněmu bude jednat o situaci v Grantové agentuře ČR. V této souvislosti chci uvést, že je třeba zvýšit úspěšnost žádostí, protože u nejlepších projektů jde v současnosti takřka o loterii. Rozpočet GA ČR je zatěžován financováním mezd

členů grantových týmů, čímž se navyšují institucionální mzdové prostředky na úkor financování nákladů na vlastní vědeckou práci. Je možné snížit velikost grantů a mzdy hradit pouze studentům. Navíc z grantů nelze financovat nákup přístrojů ani výpočetní techniky. Za nepřijatelný pokládám návrh na vytvoření kategorie Cn s následkem zákazu aplikovat příští rok pro řešitele i spoluřešitele. U juniorských grantů nelze bezpodmínečně vyžadovat půlroční stáž v zahraničí, protože například mnozí juniorští řešitelé ji už absolvovali během vědecké výchovy nebo není v jejich oboru tak dlouhá stáž potřeba. Je nezbytné vyloučit neodůvodněné zasahování předsednictva GA ČR do pořadí projektů stanoveného oborovými komisemi. Bohužel současné předsednictvo GA ČR již nemůže zjednat nápravu a jeho odvolání je legitimním požadavkem akademické obce.

V případě Technologické agentury ČR je třeba, aby Rada pro výzkum, vývoj a inovace analyzovala dopad podpory, která byla přidělena projektům financovaným TA ČR včetně toho, co tyto projekty přinesly. Rozdělení podprogramů neodpovídá prioritám výzkumu v ČR. Mnohé konkurenceschopné projekty není z čeho podpořit, a tak potenciál spolupráce výzkumných institucí a malých a středních firem není plně využíván. V předsednictvu a v rozhodovacích orgánech by měli být výrazněji zastoupeni odborníci z oblasti biotechnologií a medicíny. I v tomto případě by předsednictvo a Rada programu neměly významně zasahovat do pořadí stanoveného v expertních panelech.

Uvedené změny nelze uskutečnit bez reorganizace současné RVVI, která vedení obou grantových agentur jmenovala a měla nad nimi vykonávat dozor. Je proto nutné jmenovat novou RVVI, v níž zasednou alespoň částečně nestranné osobnosti s nepochybnitelným postavením ve vědeckém světě, což by mělo být hodnoceno na základě objektivních kritérií. RVVI by měla být poradním orgánem vlády a rozhodování o rozpočtu VaV a poskytování veřejné podpory by mělo přejít do kompetence místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace.

Závěrem ještě osobní přání: trápí mne velká míra administrativní zátěže vědeckých pracovníků, jež výrazně brzdí rozvoj VaV v ČR. Je třeba především zjednodušit žádosti a zprávy o grantech, zlepšit součinnost státních úřadů a agentur a zajistit administrativní pomoc s evropskými projekty.

Chci vás ujistit, že jako jedna z vás budu bránit požadavky vědecké obce a podporovat opatření ve prospěch základního a aplikovaného výzkumu a inovací.

